

erityisasiantuntija Helinä Tiura-Virta

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

HE 182/2025 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi poliisilain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi

1 Esityksen tausta ja tavoitteet

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaan hallitus vahvistaa rikostorjuntaa kansalaisten turvallisuuden ja viranomaisia kohtaan koetun luottamuksen lisäämiseksi. Hallitus varmistaa, että muun muassa poliisilaki (872/2011) tukee rikostorjuntaa riittävällä tavalla. Hallitusohjelman mukaan tietojenvaihdon esteitä rikostorjunnassa poistetaan ja lisätään poliisin mahdollisuuksia luovuttaa eri viranomaisille salassa pidettäviä tietoja muun muassa rikosten estämiseksi ja turvallisuuden takaamiseksi. Lisäksi hallinnollista rikostorjuntaa koskevaa lainsäädäntöä kehitetään tukemaan niitä tarpeita, joita viranomaistoiminnan täysipainoinen ja tuloksekas toteuttaminen edellyttää. Hallitusohjelman mukaan hallitus on myös sitoutunut ottamaan käyttöön tarvittavat keinot nuoriso- ja jengirikollisuuden määrätietoiseksi torjumiseksi ja vähentämiseksi. Hallitusohjelman mukaan muun muassa viranomaisten välistä tietojenvaihtoa helpotetaan ja tuodaan Ruotsin jengirikollisuuteen keskittyvän viranomaisyhteistyöryhmien parhaat käytännöt Suomeen. Esityksellä toteutetaan näitä hallitusohjelman tavoitteita.

Esityksen tavoitteena on, että poliisilain ja henkilötietojen käsittelystä poliisitoimessa annetun lain (616/2019, poliisin henkilötietolaki) sääntely mahdollistaisi tehokkaan ja toimivan tiedonvaihdon poliisin ja muiden viranomaisten sekä poliisin ja yksityisten tahojen välillä erityisesti rikostorjunnan tehostamiseksi ja yhteiskunnan turvallisuuden takaamiseksi. Sääntelyn tulisi vastata paremmin poliisin nykyisen toimintaympäristön vaatimuksia. Tavoitteena on parantaa poliisin mahdollisuuksia luovuttaa eri viranomaisille salassa pidettäviä tietoja ja varmistaa, että poliisin kansallista tiedonvaihtoa koskevat säännökset tukisivat viranomaisyhteistyötä ja erityisesti hallinnollisen rikostorjunnan tarpeita.

Poliisin mahdollisuuksia luovuttaa tietoja myös omasta aloitteestaan selvennettäisiin, ja varmistettaisiin, että sääntely mahdollistaisi riittävissä määrin tietojen luovuttamisen myös yksityisille tahoille. Lisäksi tavoitteena on selkeyttää poliisin tiedonsaantia sosiaali- ja terveydenhuollosta muun muassa rikosten ennalta estämiseksi, paljastamiseksi ja selvittämiseksi sekä kadonneiden löytämiseksi. Esityksen tavoitteena on myös selkeyttää ja ajantasaistaa poliisilain ja poliisin henkilötietolain kansallista tiedonvaihtoa koskevaa sääntelyä siten, että sääntelyssä huomioitaisiin paremmin voimassa oleva yleislainsäädäntö. Rajavartiolaitosta, Tullia, Puolustusvoimia ja Maahanmuuttovirastoa koskevaan sääntelyyn esitetyt muutokset tukisivat niin ikään yllä mainittuja tavoitteita näiden viranomaisten toiminnan näkökulmasta.

2 Esityksen keskeinen sisältö

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi poliisilakia, poliisin henkilötietolakia, henkilötietojen käsittelystä Rajavartiolaitoksessa annettua lakia (639/2019, Rajavartiolaitoksen henkilötietolaki), rajavartiolaitoksen hallinnosta annettua lakia (577/2005, rajavartiolaitoksen hallintolaki), rikostorjunnasta Tullissa annettua lakia (623/2015, Tullin rikostorjuntalaki), henkilötietojen käsittelystä Tullissa annettua lakia (650/2019, Tullin henkilötietolaki), sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annettua lakia (89/2025), puolustusvoimista annettua lakia (551/2007), henkilötietojen käsittelystä Puolustusvoimissa annettua lakia (332/2019) sekä henkilötietojen käsittelystä maahanmuuttohallinnossa annettua lakia (615/2020, maahanmuuttohallinnon henkilötietolaki).

2.1 Tiedonsaanti yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä

Poliisilain 4 luvun 3 §:n 1 momentissa säädettyä poliisin oikeutta saada tietoja salassapitosääntelyn estämättä yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä täsmennettäisiin lisäämällä tiedonsaantioikeus myös rikosten paljastamiseksi ja rikosten ennalta estämiseksi. Tällä täsmennyksellä muutettaisiin pykälä vastaamaan johdonmukaisesti poliisilain 1 luvun 1 §:n tehtäväsäännöstä. Rikoksen paljastamisen lisäämisellä 1 momentin tiedonsaantitarkoituksiin yhdenmukaistettaisiin tältä osin myös poliisin tiedonsaantia koskevaa sääntelyä Tullin ja Rajavartiolaitoksen sääntelyn kanssa. Poliisi on yleistoimivaltainen esitutkintaviranomainen eikä ole perusteltua, että poliisin tiedonsaantioikeus on tältä osin suppeampi kuin muilla esitutkintaviranomaisilla.

Momenttiin lisättäisiin myös tiedonsaantioikeus henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi. Vaaratilanteissa poliisin tavoitteena on selvittää vaaraa aiheuttavan tai vaarassa olevan henkilön tai henkilöiden henkilöllisyys ja paikantaa kyseinen henkilö tai henkilöt. Poliisin tiedonsaanti yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä mahdollistettaisiin myös tilanteissa, joissa poliisi tarvitsee tietoja pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittamiseksi. Esimerkkejä ovat tilanteet, joissa poliisi pyytäisi etsintäkuulutetun henkilön pankkikortin käyttötietoja, kun henkilö on jäänyt palaamatta vankilomalta, henkilö on poistunut luvatta avovankilasta tai henkilö ei ole ilmoittautunut suorittamaan vankeusrangaistusta.

Poliisilain 4 luvun 3 §:n 2 momentin ensimmäistä virkettä muutettaisiin siten, että poliisilla olisi yksittäistapauksessa oikeus pyynnöstä saada viestinnän välittäjältä tai tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalta yhteystiedot sellaisesta teleosoitteesta, jota ei mainita julkisessa luettelossa, taikka teleosoitteen tai telepäätelaitteen yksilöivät tiedot tai palvelun käyttäjän tai tilaajan tunnistamiseksi tarpeelliset tiedot, jos tiedot ovat tarpeen poliisille kuuluvan tehtävän suorittamiseksi. Tämän muutostarpeen taustalla on poliisin toimintaympäristön muutos. Erityisesti yhteiskunnan digitalisaatio ja siihen liittyvä teknologinen kehitys ovat johtaneet siihen, että nykyinen sääntely ei enää kaikilta osin vastaa käytännön tarpeisiin.

Kyseisen momentin nojalla poliisilla olisi mahdollisuus pyytää tietoja laajemmalta joukolta kuin voimassa olevan lain perusteella. Viestinnän välittäjä ja tietoyhteiskunnan palvelun tarjoaja määrittellään sähköisen viestinnän palveluista annetun lain (917/2014) 3 §:ssä. Poliisi voisi poliisilain 4 luvun 3 §:n 2 momentin nojalla saada henkilöllisyyden selvittämiseksi tarpeellisia tietoja ja tietyn henkilön yhteystietoja. Tällaisia tietoja ovat esimerkiksi IP-osoitteet. IP-osoitteet sekä yhteysnumerot ja niihin liittyvät tiedot ovat ratkaisevia esimerkiksi rikostutkinnoissa, joissa epäillyn henkilöllisyys ei ole tiedossa. Tiedonsaanti on rajattu yksittäiseen tapaukseen eikä mahdollista esimerkiksi tietojen säännönmukaista siirtämistä. Muutoksella selvennettäisiin nykytilaa ja käytännössä kyse olisi vastaavanlaisista tiedosta, joita poliisi saa jo nykyisen sääntelyn nojalla.

Poliisille säädettäisiin uutena asiana mahdollisuus tehostaa tietopyyntöään määräämällä uhkasakko. Lisäksi säädettäisiin poliisin tiedonsaannin maksuttomuudesta.

Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 20 §:ään ja Tullin rikostorjuntalain 2 luvun 14 §:ään säädettäisiin Rajavartiolaitokselle ja Tullille pääosin saman sisältöiset tiedonsaantioikeudet yksityiseltä yhteisöltä tai henkilöltä. Pääesikunnalle säädettäisiin saman sisältöinen tiedonsaantioikeus sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetun lain 112 §:ään.

2.2 Tiedonsaanti sosiaali- ja terveydenhuollosta

Uutena sääntelynä säädettäisiin poliisille oikeus saada päällystään kuuluvan poliisimiehen pyynnöstä sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetussa laissa (703/2023, asiakastietolaki) tarkoitettua palvelunantajalta tai sen tehtäviä suorittavalta henkilöltä salassapitosäännösten estämättä tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tietyinä aikana ja tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä. Tiedonsaantioikeus edellyttäisi, että tiedot ovat välttämättömiä pykälässä säädettyihin käyttötarkoituksiin. Säännös mahdollistaa vain tiedonsaannin pyynnöstä eikä oma-aloitteista tietojen antamista sosiaali- ja terveydenhuollosta. Pyydettyvät tiedot on rajattu henkilöllisyystietoon ja yksittäiseen läsnäoloa koskevaan tietoon, joka ei voi koskea henkilön käyntihistoriaa tai tulevia käyntejä sosiaali- tai terveydenhuollossa.

Ensinnäkin poliisi voisi saada välttämättömän tiedon sellaisen rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta. Vankeusuhkaisten rikosten selvittämisen intressi on merkittävä ottaen huomioon teon kohteeksi joutuneen perusoikeuksien loukkaus. Koska saatava tieto on hyvin rajallinen eikä kysymys ole todistamisesta, kynnys on asetettu alemmas kuin oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 14 §:n säännöksessä, jonka mukaan terveydenhuollon ammattihenkilö ei voi todistaa terveyttä koskevasta arkaluonteisesta tiedosta ilman henkilön suostumusta tai jos kysymys ei ole sellaisen rikoksen selvittämisestä, josta säädetty ankarin rangaistus on vähintään 6 vuotta vankeutta.

Toiseksi välttämättömän tiedon voisi saada paljastettaessa ja selvitettäessä säännöksessä erikseen mainittuja rikoksia, joista säädetty ankarin rangaistus on alle 2 vuotta vankeutta. Tällaisia rikoksia ovat ensinnäkin henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset sekä seksuaalirikokset, jotka jäävät 2 vuoden rangaistuksmaksimin alle. Rikoslain (RL) 20 ja 21 lukujen rikokset loukkaavat perustuslain 7 §:ssä säädettyjä perusoikeuksia. Näiden rikosten uhrien kokemaa haittaa ja kärsimystä voi olla hyvinkin vakavaa. Siten on oikeasuhtaista, että sellainen rajattu tieto kuin henkilön henkilöllisyystieto ja tieto läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon toimitilassa tietyinä yksittäisenä ajankohtana voidaan luovuttaa poliisille tällaisen rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi.

Liikenne rikoksista säännöksessä olisi erikseen mainittu liikenneturvallisuuden vaarantaminen ja rattijuopumus (RL 23 luvun 1 ja 3 §). Liikenne rikokset voivat johtaa helposti uhrin kuolemaan tai vakavaan loukkaantumiseen, mikä merkitsee erityisen merkittävää perustuslain 7 §:n oikeuksien loukkaamista. Näiden rikosten törkeissä tekemuodoissa enimmäisrangaistus on 2 vuotta vankeutta, joten niiden osalta tietoja voisi saada jo 1 kohdan pääsäännön nojalla. Rikoksen selvittämisen alkuvaiheessa olevien tietojen perusteella ei kuitenkaan välttämättä ole selvää, onko kyse törkeästä tekemuodosta. Tekijöiden tavoittaminen ja teon uusimisen estäminen on sen vuoksi sekä uhrin yksityisen edun että painavan yleisen edun kannalta tärkeää.

Kolmanneksi poliisilla olisi oikeus saada välttämätön tieto säännöksessä nimenomaisesti mainittujen alle 2 vuoden rangaistuksmaksimin alle jäävien rikosten paljastamiseksi ja selvittämiseksi, kun tällaiset rikokset kohdistuisivat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajaan tai siellä asioivaan tai

työskentelevään henkilöön. Asioivilla henkilöillä viitattaisiin tässä lainkohdassa kehen tahansa henkilöön, joka on ollut läsnä sosiaali- tai terveydenhuollon palveluntarjoajan toimitiloissa. Tällaisia rikoksia olisivat järjestystä ylläpitävän henkilön vastustaminen (RL 17:6), varkaus, näpistys ja kavallus (RL 28 luvun 1, 3 ja 4 §), vahingonteko (RL 35 luvun 1 §) sekä toisen vakavaan vahingoittamiseen soveltuvan esineen tai aineen hallussapito (RL 41 luvun 7 §). Sosiaali- ja terveydenhuollon toimitiloissa asioivilla ja työskentelevillä henkilöillä on oikeus odottaa, että tällaisissa toimitiloissa on turvallista asioida ja työskennellä eikä ole epäselvyyttä siitä, että jos rikos siellä tapahtuisi, viranomaisilla olisi mahdollisuus puuttua siihen kuten muuallakin tapahtuviin rikoksiin. Vaikka kyseisten rikosten rangaistusasteikko on matala, ne liittyvät tällaisessa asiayhteydessä korostetusti muiden ihmisten oikeuksiin, koska tällaisissa toimitiloissa on tyypillisesti haavoittuvassa asemassa olevia henkilöitä, muun muassa vanhuksia, lapsia, sairaita tai raskaana olevia henkilöitä, joilla tulee olla oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunsa ilman pelkoa asioinnin turvattomuudesta. Toimitiloissa asioivien turvallisuuden lisäksi sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöillä tulisi olla turvallinen työympäristö ja mahdollisuus kääntyä poliisin puoleen myös tällaisten lievempien rikosepäilyjen osalta.

Neljänneksi poliisilla olisi oikeus saada välttämätön tieto yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi tai rikosten ennalta estämiseksi, jos henkilö aiheuttaa käytöksellään sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntarjoajan toimitiloissa henkeä, terveyttä tai omaisuutta uhkaavan vaaran. Tässä tiedonsaantioikeudessa on niin ikään kysymys siitä, että julkisen vallan tulee voida turvata sosiaali- ja terveydenhuollon toimitilojen turvallisuus, joka on tärkeä muun muassa haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden palveluiden kannalta. Säännöksen avulla poliisin mahdollisuudet estää ennalta vaaratilanteet lisääntyisivät, kun poliisi voisi saada tiedon vaarallisen henkilön henkilöllisyydestä ja läsnäolosta pyytämällä tätä tietoa sosiaali- ja terveydenhuollon henkilökunnalta sen jälkeen, kun esimerkiksi toimitiloissa asioiva olisi tehnyt ilmoituksen.

Viidenneksi poliisilla olisi oikeus saada välttämätön tieto kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta. Säännös viittaa suojelupoliisin toimintaan. Tiedonsaantioikeuden tarkoituksena olisi turvata suojelupoliisin tiedonsaanti siviilitiedustelun kohteena olevan henkilön tunnistamisen tai tavoittamisen taikka tällaisen henkilön liikkumisen selvittämisen tarkoituksessa silloin kun tämä on välttämätöntä poliisilain 5 a luvun 3 §:ssä tarkoitetun kansallista turvallisuutta vakavasti uhkaavan toiminnan torjumiseksi. Tällainen tarve voi liittyä esimerkiksi terrorismintorjunnan kohdehenkilön paikantamiseen. Lakisääteinen tietojensaanti sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntarjoajalta puuttuu yksityisyyteen vähemmän kuin esimerkiksi suojelupoliisin käytössä olevat salaiset tiedonhankintakeinot. Tietojensaantia pykälässä tarkoitetuista tiedoista voidaan pitää oikeasuhtaisena ottaen huomioon kansallisen turvallisuuden merkitys valtion keskeisenä suojattavana oikeushyvinä.

Kuudenneksi poliisilla olisi oikeus saada tieto, jos se on välttämätön henkilön tavoittamiseksi vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa tai rikosasian vastaajan tuomioistuimeen noutamista varten. Käytännössä näissä tilanteissa tietoja pyytäisi yleensä poliisi, joka tavoittelee etsintäkuulutettua henkilöä. Kun henkilöä etsitään tuomion täytäntöönpanoa varten, henkilö on tuomittu rikoksesta vankeuteen. Rikosseuraamuslaitos voi etsintäkuuluttaa tuomitun tai vangin eri tilanteissa. Tuomioistuimeen noutamisessa kyse on puolestaan tilanteista, joissa tuomioistuin on määrännyt henkilön tuotavaksi oikeuden istuntoon. Yleisen edun ja oikeusjärjestelmän tehokkuuden kannalta on tärkeää, että etsintäkuulutetut tavoitetaan säännöksen tarkoittamissa yhteyksissä.

Seitsemänneksi poliisilla olisi oikeus saada tieto, jos se olisi välttämätön kadonneen tai kadonneeksi epäillyn tai mahdollisesti hengen tai terveyden vaarassa olevan henkilön löytämiseksi. Nykyinen oikeustila on tältä osin epäselvä ja on aiheuttanut toisistaan poikkeavia tulkintoja. Sääntely olisi nykytilaa selkeyttävää. Tiedolla on suuri merkitys sen kannalta, että poliisi, muut viranomaiset ja

vapaaehtoiset eivät joudu sitomaan etsintätoimenpiteisiin merkittäviä resursseja, jos henkilön tiedetään olevan turvassa esimerkiksi sairaalassa. Poliisi ei lähtökohtaisesti kerro muille, missä henkilö on, vaikka poliisi saisi olinpaikasta tiedon. Poikkeuksena ovat tilanteet, joissa kadonnut on esimerkiksi lapsi tai huonokuntoinen vanhus.

Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 20 a §:ään ja Tullin rikostorjuntalain 2 luvun 14 a §:ään säädettäisiin Rajavartiolaitokselle ja Tullille osin vastaavat tiedonsaantioikeudet, mutta suppeammin. Rajavartiolaitoksella ja Tullilla olisi tiedonsaantioikeus näissä tilanteissa ainoastaan sellaisten rikosten paljastamiseksi ja selvittämiseksi, joista säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta. Kysymys olisi tällöin kyseisten viranomaisten toimivaltaan kuuluvasta rikosten paljastamisesta ja selvittämisestä. Rajavartiolaitoksen osalta kyseeseen voisivat tulla esimerkiksi laittoman maahantulon järjestämisrikokset (RL 17 luvun 8 ja 8 a §), ihmiskaupparikokset (RL 25 luvun 3 ja 3 a §), vääreennysrikokset (RL 33 luvun 1 ja 2 §) ja muut vapautteen kohdistuvat rikokset (RL 25 luku). Tullin osalta voi olla kysymys esimerkiksi tullirikokseksi katsottavien huumausainerikosten (RL 50 luvun 1 ja 2 §), salakuljetuksen (RL 46 luvun 4 §), törkeän tulliselvitysrikoksen (RL 46 luvun 8 §) ja pakoterikosten (RL 46 luvun 3a ja 3b §) osalta.

2.3 Tiedon luovuttaminen

Poliisilain 7 luvun 2 §:n sääntelyä poliisin tiedon luovuttamisesta täsmennettäisiin. Pykälässä säädettäisiin nimenomaisesti, että tiedot voidaan luovuttaa pyynnöstä tai oma-aloitteisesti, millä täsmennettäisiin nykytilaa. Toinen muutos nykytilaan olisi, että päätöksen tietojen luovuttamisesta poliisilain 7 luvun 2 §:n 1–3 momenttien nojalla tekisi päälystään kuuluva poliisimies. Pykälää täsmennettäisiin lisäksi siten, että säännöksestä kävisi selvästi ilmi, että tietojen luovuttaminen olisi kyseisen säännöksen nojalla mahdollista sekä poliisille että muulle viranomaiselle tai julkista tehtävää hoitavalle kuuluvan tehtävän vuoksi.

Poliisille lisättäisiin mahdollisuus luovuttaa tietoja tärkeän yleisen ja yksityisen edun vuoksi silloin, kun se on välttämätöntä. Muutos merkitsisi poliisin mahdollisuuksia luovuttaa tietoja esimerkiksi hallinnollisen rikostorjunnan tilanteissa ja järjestäytyneen rikollisuuden torjuntaa koskevassa yhteistyössä. Tällaisia tarkoituksia voidaan pitää tärkeän yleisen edun mukaisina tarkoituksina. Poliisi voisi säännöksen nojalla esimerkiksi ilmoittaa kunnalle, että sen omistama kiinteistö on vuokrattu toimijoille, joita epäillään kytköksistä järjestäytyneeseen rikollisuuteen. Yksityinen etu merkitsisi esimerkiksi poliisin mahdollisuutta varoittaa henkilöä tai henkilöitä, jotka voivat olla vaarassa joutua rikoksen uhriksi.

Poliisilain 7 luvun 2 §:ään säädettäisiin uutena säännöksenä, että poliisi saisi salassapitosäännösten estämättä luovuttaa tietoja yhteiskunnan kriittisen infrastruktuurin suojaamisesta ja häiriönsietokyvyn parantamisesta annetussa laissa (310/2025) tarkoitetulle kriittiselle toimijalle tai kyberturvallisuuslain (124/2025) 3 §:ssä tarkoitetulle toimijalle, jos tietojen luovuttaminen on tarpeen poliisille tai kyseiselle toimijalle kuuluvan kriittisen infrastruktuurin suojaamiseen tai häiriönsietokyvyn parantamiseen liittyvän tehtävän suorittamiseksi. Kriittiset toimialat määritellään yllä mainitussa laissa, ja ministeriöiden tehtävä on määritellä tarkemmin kriittiset toimijat.

Vastaava tiedonluovutussäännös säädettäisiin rajavartiolaitoksen hallintolain 17 a §:ään ja Tullin rikostorjuntalain 4 luvun 2 §:ään. Puolustusvoimista annetun lain 17 a §:ään säädettäisiin tiedonluovuttamista kriittiselle toimijalle ja kyberturvallisuuslain tarkoittamalle toimijalle koskeva säännös.

Poliisilain 7 luvun 2 § koskee poliisin hallussa olevien tietojen luovuttamista yksittäistapauksissa, kun taas poliisin henkilötietolain mukaisessa luovuttamisessa kysymys on säännöllisesti toistuvasta

luovuttamisesta esimerkiksi teknisten rajapintojen kautta. Poliisin henkilötietolain sääntelyä täsmennettäisiin siten, että säädettäisiin nimenomaisesti mahdollisuudesta luovuttaa tiedot sekä oma-aloitteisesti että pyynnöstä. Lisäksi purettaisiin yleislain kanssa päällekkäistä sääntelyä koskien tietojen luovutustapaa, josta säädetään viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999, julkisuuslaki) ja julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetussa laissa (906/2019, tiedonhallintalaki). Poliisin henkilötietolakiin tehtäisiin lisäksi eräitä teknisiä muutoksia. Vastaavanlaisia muutoksia tehtäisiin Rajavartiolaitoksen, Tullin ja Puolustusvoimien henkilötietolakeihin.

2.4 Maahanmuuttoviraston tiedon saanti ja luovuttaminen koskien etsintäkuulutusta

Maahanmuuttohallinnon henkilötietolakiin lisättäisiin uutena sääntelynä Maahanmuuttovirastolle oikeus saada tieto eräistä etsintäkuulutuksista sekä velvollisuus ilmoittaa poliisille tieto etsintäkuulutetun henkilöllisyydestä ja läsnäolosta Maahanmuuttoviraston toimitilassa.

Maahanmuuttohallinnon henkilötietolain 13 §:n uuden 5 momentin mukaan Maahanmuuttovirastolla olisi oikeus saada poliisilta salassapitosäännösten estämättä etsintäkuulutetun tavoittamisen myötävaikuttamiseksi tarpeelliset tiedot etsintäkuulutuksista, jotka koskevat Maahanmuuttoviraston toimitilassa maahantuloa, maastalähtöä, oleskelua, työntekoa tai Suomen kansalaisuutta koskevan oman asiansa käsittelyn vuoksi henkilökohtaisesti asioivan ulkomaalaisen henkilön kiinniotttoa, pidättämistä tai vangitsemista. Tällaisten etsintäkuulutuksen kohteena olevien henkilöiden tavoittamisessa olisi kysymys painavasta yleisestä edusta, kuten rikoksesta epäillyn, tuomitun tai vankilasta karanneen henkilön kiinniottamisesta. Esimerkiksi pelkästään omaisuuden kohdistuvista etsintäkuulutuksista tiedonsaantioikeutta ei olisi. Tiedonsaantioikeuden tarkoitus olisi mahdollistaa se, että virasto voisi laillisesti tarkistaa, onko sen toimitilassa Maahanmuuttoviraston tehtäviin kuuluvan oman asiansa vuoksi asioivalla henkilöllä etsintäkuulutus poliisiasiaan tietojärjestelmässä. Käytännössä kyse olisi tilanteista, joissa ulkomaalainen olisi fyysisesti paikalla Maahanmuuttoviraston palvelupisteessä hoitamassa omaa asiaansa. Tiedonsaantioikeudella edesautettaisiin poliisin mahdollisuutta suorittaa sille kuuluvat etsintäkuulutuksen perusteena olevat tehtävät.

Samaan momenttiin ehdotetaan lisättäväksi Maahanmuuttovirastolle velvollisuus ilmoittaa poliisille, jos sen toimitilassa olevasta henkilöstä löytyy edellä mainitussa tarkoituksessa annettu etsintäkuulutus. Ehdotetun säännöksen mukaan saatuaan tiedon henkilön voimassa olevasta etsintäkuulutuksesta Maahanmuuttovirastolla olisi salassapitosäännösten estämättä henkilön kiinniottamiseksi, pidättämiseksi tai vangitsemiseksi velvollisuus viipymättä ilmoittaa poliisille tieto etsintäkuulutetun henkilöllisyydestä ja läsnäolosta Maahanmuuttoviraston toimitilassa. Tieto koskisi vain henkilöllisyyttä ja läsnäolotietoa, eikä poliisille annettaisi säännöksen nojalla esimerkiksi tietoa sen hallintoasian sisällöstä, jonka vuoksi henkilö on asioinut Maahanmuuttovirastossa.

3 Esityksen suhde perustuslakiin

Esitys on merkityksellinen erityisesti perustuslain 7 §:ssä säädetyn oikeuden elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen kannalta sekä 10 §:ssä säädetyn yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Esityksellä on lisäksi yhteys perustuslain 15 §:ssä säädettyyn omaisuuden suojaan sekä 10 §:ssä säädettyyn kotirauhan suojaan.

3.1 Oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen

Perustuslain 7 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Oikeudella henkilökohtaiseen turvallisuuteen

korostetaan julkisen vallan positiivisia toimintavelvoitteita ihmisten suojaamiseksi rikoksilta ja muilta heihin kohdistuvilta oikeudenvastaisilta teoilta (ks. PeVL 44/1998 vp). Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen mukaan lukien oikeus henkilökohtaiseen turvallisuuteen (ks. esim. PeVL 6/2024 vp). Perusoikeusjärjestelmässä kysymys voi olla ääritapauksissa perustuslain 7 §:n mukaisen oikeuden henkilökohtaiseen turvallisuuteen suojaamisesta (PeVL 6/2024 vp, PeVL 99/2022 vp). Ehdotetussa sääntelyssä ei ole kyse pelkästään perusoikeusrajoituksista, vaan sääntelyn tavoitteet liittyvät myös henkilökohtaisen koskemattomuuden, vapauden ja turvallisuuden takaamiseen.

Ehdotetulla sääntelyllä parannettaisiin poliisin sekä muiden edellä mainittujen viranomaisten mahdollisuuksia saada ja luovuttaa tietoja laissa säädettyjen tehtäviensä hoitamiseksi. Lisäksi täsmennettäisiin sääntelyä, mikä vähentäisi tulkinnanvaraisuutta ja lisäisi siten oikeusvarmuutta. Maahanmuuttohallinnon henkilötietolakiin tehtävillä muutoksilla parannettaisiin poliisin ja Maahanmuuttoviraston mahdollisuuksia vaihtaa etsintäkuulutettuja henkilöitä koskevia tietoja. Poliisin lakisäätelyssä tehtävissä kysymys on ääritapauksissa perustuslain 7 §:n mukaisen oikeuden henkilökohtaiseen turvallisuuden suojaamisesta, muun muassa rikoksen uhrin tai rikoksen kohteeksi joutumisen vaarassa olevan henkilön oikeuksien turvaamisesta. Tällaisen vahvan intressin olemassaolon on perustuslakivaliokunnan mukaan yleensä katsottu muodostavan sellaisen perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävän syyn, joka valtiosääntöoikeudellisessa merkityksessä oikeuttaa perusoikeuden rajoittamisen, jos muutkin yleiset rajoittamisedellytykset ovat käsillä (ks. esim. PeVL 6/2024 vp, PeVL 99/2022 vp, PeVL 67/2010 vp, PeVL 5/1999 vp).

3.2 Yksityiselämän ja henkilötietojen suoja

Perustuslain 10 §:n 1 momentin mukaan jokaisen yksityiselämä, kunnia ja kotirauha on turvattu. Henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunnan mukaan yksityiselämän suojaan kohdistuvia rajoituksia on arvioitava kulloisessakin sääntely-yhteydessä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten valossa (PeVL 14/2018 vp). Yksityiselämän ja henkilötietojen suoja tulee suhteuttaa toisiin perus- ja ihmisoikeuksiin sekä muihin painaviin yhteiskunnallisiin intresseihin, kuten yleiseen turvallisuuteen liittyviin intresseihin, jotka voivat ääritapauksessa palautua henkilökohtaisen turvallisuuden perusoikeuteen (PeVL 5/1999 vp). Valiokunta on katsonut, että yksityiselämän ja henkilötietojen suojalla ei ole etusijaa muihin perusoikeuksiin nähden. Arvioinnissa on kyse kahden tai useamman perusoikeussäännöksen yhteensovittamisesta ja punninnasta (PeVL 26/2018 vp, PeVL 14/2018 vp, PeVL 54/2014 vp ja PeVL 10/2014 vp).

Perustuslakivaliokunnan mukaan henkilötietojen suoja tulee turvata ensisijaisesti yleisen tietosuojasetuksen ja kansallisen yleislainsäädännön nojalla. Kansallisen erityislainsäädännön säätämiseen tulee jatkossa suhtautua pidättyvästi ja rajata sellaisen säätäminen vain välttämättömään tietosuojasetuksen antaman kansallisen liikkumavaran puitteissa. Perustuslakivaliokunnan mielestä on kuitenkin selvää, että erityislainsäädännön tarpeellisuutta on arvioitava myös tietosuojasetuksen edellyttämän riskiperustaisen lähestymistavan mukaisesti kiinnittämällä huomiota tietojen käsittelyn aiheutamiin uhkiin ja riskeihin. Mitä korkeampi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustellumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely. Tällä seikalla on erityistä merkitystä arkaluonteisten tietojen käsittelyn kohdalla (PeVL 51/2018 vp, PeVL 14/2018 vp). Perustuslakivaliokunnan mielestä henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on perusoikeusherkissä sääntelykonteksteissa edelleen arvioitava valiokunnan aiemman sääntelyn lakitasoisuutta, täsmällisyyttä ja kattavuutta korostaneen käytännön pohjalta (PeVL 26/2018 vp, PeVL 14/2018 vp). Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt myös erityistä huomiota sääntelytarpeeseen silloin, kun henkilötietoja käsittelee viranomainen (PeVL 14/2018 vp).

Perustuslakivaliokunta on katsonut, että toisin kuin suoraan sovellettava tietosuojasetus, rikosasioiden tietosuojadirektiivi ei sisällä sellaista yksityiskohtaista sääntelyä, joka muodostaisi riittävän

säännöspohjan perustuslain 10 §:ssä turvatus yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta. Perustuslakivaliokunnan mielestä henkilötietojen käsittelyä koskevaa sääntelyä on tällaisissa perusoikeusherkissä sääntelykonteksteissa edelleen arvioitava valiokunnan aiemman sääntelyn lakitasoisuutta, täsmällisyyttä ja kattavuutta korostaneen käytännön pohjalta. Merkityksellistä tässä suhteessa on, että rikosasioiden tietosuojalaki on soveltamisalallaan yleislakina sovellettavaksi tuleva laki, jota on tarkoitus täydentää eri hallinnonaloja koskevalla erityislainsäädännöllä. Henkilötietojen suojaan liittyvät sääntelyn kattavuuden, täsmällisyyden ja tarkkarajaisuuden vaatimukset voidaan kuitenkin joiltain osin täyttää myös tietosuoja-asetuksen soveltamisalan ulkopuolella kansalliseen oikeuteen sisältyvällä yleislaille (PeVL 26/2018 vp, PeVL 14/2018 vp, PeVL 51/2018 vp).

Perustuslakivaliokunnan mukaan hallituksen esityksessä on erityisesti perusoikeuksien kannalta merkityksellisen sääntelyn osalta syytä tehdä selkoa kansallisen liikkumavaran alasta (PeVL 26/2017 vp, PeVL 2/2017 vp, PeVL 44/2016 vp). Esityksessä ehdotetaan henkilötietojen luovuttamista koskevaa sääntelyä, joka annettaisiin osittain yleisen tietosuoja-asetuksen 6 ja 9 artiklan mukaisen liikkumavaran puitteissa ja osittain rikosasioiden tietosuojadirektiivin kansallista täytäntöönpanosäädöstä, rikosasioiden tietosuojalakia, täydentävänä erityissääntelynä. Tietosuoja-asetusta ja rikosasioiden tietosuojalakia sovelletaan niiden soveltamisalan mukaisesti käyttötarkoituksen ja toimivaltaisen viranomaisen perusteella. Jos on kyse poliisin, Rajavartiolaitoksen, Tullin tai Puolustusvoimien rikosperustaisista tehtävistä, sovellettava tietosuojan yleissäädös on rikosasioiden tietosuojalaki. Muissa tapauksissa sovelletaan tietosuoja-asetusta.

3.2.1 Käyttötarkoitussidonnaisuus

Henkilötietojen luovuttaminen on myös henkilötietojen käsittelyä. Kun tietojen luovuttaja on yksityinen, luovuttajan kannalta henkilötietojen käsittelyn yleislaki on tietosuoja-asetus, kuten esitetyssä poliisilain 4 luvun 3 §:ssä ja eräissä tapauksissa 4 luvun 5 §:ssä sekä niitä vastaavissa Rajavartiolaitoksen, Tullin ja Puolustusvoimien säännöksissä. Poliisilain 4 luvun 5 §:n sekä vastaavissa Rajavartiolaitoksen ja Tullin säännösten tilanteissa myös luovuttava viranomainen soveltaa tietosuoja-asetusta. Mainitut tahot ovat keränneet henkilötiedot muihin tarkoituksiin kuin niihin, joihin niiden ehdotettavan lain mukaan olisi luovutettava ne viranomaiselle. Tietosuoja-asetuksen 23 artiklan mukaan kansallisella lailla on tiettyjen edellytysten täytyessä mahdollista rajoittaa muun muassa 5 artiklassa säädettyä käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatetta. Tietosuoja-asetuksen 23 artiklan 2 kohdan edellytysten mukaisesti ehdotetuissa pykälissä säädetään luovutettavista tiedoista ja käyttötarkoituksista, jotka vastaavat asetuksen 23 artiklan mukaisia hyväksyttäviä tarkoituksia. Luovutettujen henkilötietojen suojasta säädetään lisäksi toimialakohtaisissa henkilötietolaeissa sekä yleislakina rikosasioiden tietosuojalaissa.

Rikosasioiden tietosuojadirektiivin 4 artiklan 2 kohdan mukaan saman tai toisen rekisterinpitäjän suorittama käsittely muuhun rikosasioiden tietosuojadirektiivin soveltamisalan mukaiseen tarkoitukseen kuin alkuperäiseen keräystarkoitukseen sallitaan, jos tällaisesta käsittelyoikeudesta säädetään laissa ja käsittely tätä tarkoitusta varten on tarpeellista ja oikeasuhteista lainsäädännön mukaisesti. Käsittely muihin kuin direktiivin mukaisiin tarkoituksiin on sallittu ainoastaan, jos siitä säädetään laissa. Rikosasioiden tietosuojalain 5 §:n 1 momentin mukaan rekisterinpitäjä saa kerätä henkilötietoja vain tiettyjä nimenomaisia ja oikeutettuja tarkoituksia varten, eikä se saa käsitellä niitä kyseisten tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla. Mainitun pykälän 2 momentin mukaan rikosasioiden tietosuojalain soveltamisalaan kuuluvaa tarkoitusta varten kerättyjä henkilötietoja saa käsitellä muuhun kuin kyseisessä momentissa säädettyyn tarkoitukseen vain, jos käsittelystä säädetään laissa. Rikosasioiden tietosuojalain 6 §:n 1 momentin mukaan käsiteltävien henkilötietojen on oltava käsittelyn

tarkoituksen kannalta asianmukaisia ja tarpeellisia, eivätkä ne saa olla liian laajoja niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään.

Perustuslakivaliokunta on arvioinut käyttötarkoitussidonnaisuutta arkaluonteisten tietojen käsittelyn kannalta. Valiokunnan mukaan poikkeukset käyttötarkoitussidonnaisuudesta voivat olla vain täsmällisiä ja vähäisiksi luonnehdittavia. Muu kuin alkuperäiseen käyttötarkoitukseen liittyvä toiminta ei saa sääntelyn vuoksi muodostua pääasialliseksi tai edes merkittäväksi käyttötavaksi. Käyttötarkoitus on niin ikään määriteltävä täsmällisesti ja tarkkarajaisesti. (PeVL 51/2018 vp, PeVL 40/2021 vp.) Valiokunta on edellyttänyt selkeää yhteyttä alkuperäisen ja säädettävän käyttötarkoituksen välillä (PeVL 33/2016 vp).

Ehdotetun poliisilain 4 luvun 3 pykälän 1 momentin mukaiset käyttötarkoitukset olisivat rikosten ennalta estäminen, paljastaminen tai selvittäminen tai henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjuminen taikka pidätettäväksi, vangittavaksi tai kiinniotettavaksi määrätyn etsintäkuulutetun tavoittaminen. Lisäksi käyttötarkoituksia voisivat olla poliisitutkinnan tarkoitukset, jos tärkeä yleinen tai yksityinen etu sitä vaatisi. Luovutettava tieto voisi olla yritys-, pankki- tai vakuutussalaisuus. Kyseisessä momentissa tarkoitettut tiedot voivat sisältää yksittäisiä arkaluonteisia tietoja, mutta lähtökohtaisesti kysymys on muista tiedoista. Ottaen huomioon kyseisten tarkoitusten merkitys yhteiskunnalle tai yksityisen henkilön hengelle tai terveydelle sekä se, että kysymys ei lähtökohtaisesti ole arkaluonteisista tiedoista, kyseistä poikkeusta käyttötarkoitussidonnaisuuteen voidaan pitää täsmällisenä ja vähäisenä.

Pykälän 2 momentissa tarkoitettut tiedot viestinnän välittäjältä, tietoyhteiskunnan palvelun tarjoajalta ja postitoimintaa harjoittavalta yhteisöltä eivät sisällä arkaluonteisia tietoja. Tietojen saanti olisi rajattu yksittäistapauksiin ja tarpeellisuuteen poliisin tehtävien kannalta. Poikkeusta käyttötarkoitussidonnaisuuteen voidaan siten pitää täsmällisenä ja vähäisenä. Arvioinnissa on myös tärkeää huomioida, että poliisin tietopyynnot pykälän mukaisissa tarkoituksissa eivät muodosta kyseisten tietojen säännöllistä tai merkittävää käyttötapaa, vaan liittyvät yksittäisiin tilanteisiin. Esitetyt huomiot koskevat myös Tullin, Rajavartiolaitoksen ja Puolustusvoimien vastaavia säännöksiä.

Ehdotetun poliisilain 4 luvun 5 §:n nojalla poliisi voisi pyytää tietoja sosiaali- ja terveydenhuollosta. Säännöksen nojalla pyydettävä tieto olisi välttämätön tieto henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tietyssä aikana tai tieto läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä. Tieto olisi arkaluonteinen, jos siitä paljastuisi hoito- tai asiakassuhteen olemassaolo. Tieto olisi kuitenkin hyvin rajattu, eikä se mahdollistaisi varsinaisten terveystietojen, kuten potilastietojen saantia. Ehdotetun 4 luvun 5 §:n 1 kohdan mukainen käyttötarkoitus olisi sellaisen rikoksen paljastaminen ja selvittäminen, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta. Vähintään 2 vuoden rangaistusmaksimiin rajattuna käyttötarkoitukset ovat tarkkarajaiset.

Pykälän 2 kohdan mukaiset käyttötarkoitukset liittyisivät henkeen ja terveyteen kohdistuviin rikoksiin sekä seksuaalirikoksiin, jotka eivät yllä 2 vuoden rangaistusmaksimiin. Tällaisia tietoja voidaan pitää oleellisina rikoksen uhrin oikeuden henkilökohtaiseen koskemattomuuteen kannalta, kun poliisi paljastaa tai selvittää tällaista rikosta. Lisäksi 2 kohdan käyttötarkoitukset koskisivat liikenneturvallisuuden vaarantamista ja rattijuopumusta, joiden vaikutukset henkeen ja terveyteen ovat niin ikään merkittävät. Pykälän 3 kohdan käyttötarkoitukset koskisivat lievempiä rikoksia, mutta ne olisi rajattu tekoihin, jotka kohdistuvat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajaan tai siellä asioivaan tai työskentelevään henkilöön. Pykälän 4 kohdan henkeä, terveyttä tai omaisuutta uhkaavat tilanteet olisi rajattu sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa tapahtuviin tilanteisiin.

Pykälän 5 kohdan käyttötarkoitus kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta muodostaa sellaisenaan painavan syyn poiketa käyttötarkoitussidonnaisuudesta. Pykälän 6 kohdan käyttötarkoitus henkilön tavoittamiseksi vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa tai rikosasian vastaajan tuomioistuimeen noutamista varten on niin ikään tärkeä yleinen etu tuomioistuinten

ja siten koko oikeusjärjestelmän toiminnan kannalta. Pykälän 7 kohdan käyttötarkoitus kadonneen tai kadonneeksi epäillyn tai mahdollisesti hengen tai terveyden vaarassa olevan henkilön löytämiseksi on sekä yleisen että yksityisen edun kannalta tärkeä.

Ehdotetun 4 luvun 5 §:n arkaluonteisen tiedon alkuperäisestä poikkeavia käyttötarkoituksia on sääntelyn tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden vuoksi sekä sen vuoksi, että kysymys on aina yksittäisistä tietopyyntötilanteista, pidettävä vähäisinä poikkeuksina käyttötarkoitussidonnaisuuteen. Arviointiin vaikuttavat myös kaikkiin kohtiin liittyvät painavat yleiset tai yksityiset edut. Poliisin tietopyynnot pykälän mukaisissa tarkoituksissa eivät muodosta kyseisten tietojen säännöllistä tai merkittävää käyttötapaa, vaan liittyvät yksittäisiin tilanteisiin. Esitetyt huomiot koskevat myös Tullin ja Rajavartiolaitoksen vastaavia säännöksiä.

Ehdotetun poliisilain 7 luvun 2 §:n 1 momentin tilanteissa poliisin luovuttama tieto saattaa olla kestävä erilaisiin tarkoituksiin kuin mihin se pykälän nojalla voitaisiin luovuttaa. Näin on esimerkiksi silloin, jos kysymys ei ole rikoksiin liittyvissä tarkoituksissa kerätyn tiedon luovuttamisesta toiseen rikoksiin liittyvään käyttötarkoitukseen. Pykälän osalta on kuitenkin huomioitava, että se koskee vain luovuttamista muille viranomaisille tai julkista tehtävää hoitaville yksittäistapauksissa, joihin ei voida soveltaa muita erityislain säännöksiä. Luovuttaminen olisi sidottu tarpeellisuuteen ja välttämättömyyteen. Lisäksi erityisiä henkilötietoryhmiä koskien yleislain välttämättömyysedellytys tulee sovellettavaksi. Pykälän mukaiset luovutustilanteet ovat yksittäistapauksellisia ja ne muodostavat vain vähäisen poikkeuksen käyttötarkoitussidonnaisuudesta. Pykälän 2 ja 3 momentti mahdollistaisivat tietojen luovuttamisen myös yksityisille tahoille, mutta käyttötarkoitukset ovat näissä tilanteissa erittäin painavat. Myös näiden säännösten osalta erityisiä henkilötietoryhmiä koskeva yleislain välttämättömyysedellytys tulee sovellettavaksi. Lisäksi 2 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa tietojen luovuttaminen vaatii aina painavaa syytä. Tällöin käyttötarkoituksesta poikkeamista voidaan pitää vähäisenä. Esitetyt huomiot koskevat myös Tullin, Rajavartiolaitoksen ja Puolustusvoimien vastaavia säännöksiä. Jak-sossa 7 on käsitelty säännöksessä käytettyjä käsitteitä ja käyttötarkoituksia.

3.2.2 Arkaluonteiset tiedot ja erityiset henkilötietoryhmät

Erityiset henkilötietoryhmät määritellään tyhjentävästi tietosuojasetuksessa ja rikosasioiden tietosuojadirektiivissä. Tällaisiin tietoihin kuuluvat muun muassa terveystiedot ja biometriset tiedot. Sosiaalihuollon tiedot eivät kuulu erityisiin henkilötietoryhmiin. Valtiosääntöisesti arkaluonteisiin tietoihin kuuluvat muun muassa erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvat tiedot ja sosiaalihuollon tiedot.

Valiokunta on käytännössään arvioinut myös arkaluonteisten tietojen käsittelyn sallimisen koskevan yksityiselämään kuuluvan henkilötietojen suojan ydintä (PeVL 37/2013 vp). Valiokunnan mukaan arkaluonteisten tietojen käsittely on syytä rajata täsmällisillä ja tarkkarajaisilla säännöksillä vain välttämättömään (PeVL 3/2017 vp). Perustuslakivaliokunta on poliisin henkilötietolaista antamassaan lausunnossa (PeVL 51/2018 vp) pitänyt säätämisyksityksensä syytä, että erityisen perusoikeusherkkään lakiehdotukseen tulee lisätä yleissäännös arkaluonteisten tietojen käsittelyyn kohdistuvasta välttämättömyysvaatimuksesta. Vaihtoehtoisesti sääntelyä on täydennettävä pykäläkohtaisesti arkaluonteisten tietojen käsittelyn välttämättömyyteen sitovilla säännöksillä. Perustuslakivaliokunta on painottanut, että myös arkaluonteisten henkilötietojen käsittelyä koskevan sääntelyn kohdalla on syytä pyrkiä selkeään ja ymmärrettävään lainsäädäntöön (PeVL 14/2018 vp, PeVL 7/2019 vp).

Rikosasioiden tietosuojadirektiivin 10 artiklassa erityisten henkilötietoryhmien käsittelyltä edellytetään, että se on ehdottoman välttämätöntä. Rikosasioiden tietosuojalaissa sama asia on säädetty välttämättömyysedellytyksenä.

Ehdotettu poliisilain 4 luvun 3 §:n mukainen tiedonsaanti voi sisältää myös erityisiä henkilötietoryhmiä, mutta koskee pääsääntöisesti muita tietoja. Poliisilain 4 luvun 3 §:n 1 momentin oikeasuhtaisuutta arvioitaessa on huomioitava, että poliisin tiedonsaanti-intressit liittyvät momentissa ensinnäkin rikosten ennalta estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen, mikä liittyy myös rikoksen uhrin oikeuksiin sekä ennalta estämisen ja paljastamisen osalta mahdollisen tulevan rikoksen potentiaalisten uhrien oikeuksiin. Tällaisia oikeuksia voivat olla esimerkiksi perustuslain 7 §:ssä säädetty oikeus elämään, henkilökohtaiseen vapauteen ja koskemattomuuteen sekä muut perusoikeudet riippuen rikoksen laadusta. Perustuslain 7 §:ssä säädettyjen oikeuksien turvaamisesta on kysymys myös momenttiin ehdotetussa tiedonsaannissa henkeä tai terveyttä uhkaavan vaaran torjumiseksi. Poliisin saamalla tiedolla voi olla merkitystä sen suhteen, että sen avulla voidaan pelastaa yhden tai useamman ihmisen henki tai estää väkivallanteot. Rikosten ennalta estämiseen, paljastamiseen ja selvittämiseen liittyvät suojelettavat oikeushyvät huomioon ottaen voidaan pitää oikeasuhtaisena, että poliisi voi tällaisten tavoitteiden kannalta pyytää tarpeellisia tietoja yksityiseltä taholta, vaikka tällaisella tiedonsaannilla puututaan yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan. Ilman tällaista oikeutta poliisin voisi olla erittäin vaikeaa hoitaa perustehtäviään. Pykälän 2 momentissa tiedonsaanti on tarkasti rajattu yksittäisiin tapauksiin ja rajattuihin tarpeellisiin tietoihin. Momentin tilanteissa on epätodennäköistä, että tiedot sisältäisivät erityisiä henkilötietoryhmiä. Siten tietojen saannilla puututaan yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan, mutta ei sen ydinalueelle. Poliisi voi saada tietoja tehtäviensä suorittamiseksi, kun se on tarpeen. Säännöstä voidaan kokonaisuudessaan pitää oikeasuhtaisena. Sama koskee Rajavartiolaitoksen, Tullin ja Puolustusvoimien vastaavia säännöksiä.

Ehdotettu poliisilain 4 luvun 5 § koskee erityisiä henkilötietoryhmiä ja arkaluonteisia tietoja. Kysymys on lailla tarkasti rajatusta tiedosta. Se ei siten aiheuta riskiä siitä, että henkilön terveyttä koskevia tietoja luovutettaisiin poliisille laajasti. Lisäksi poliisin tietopyyntö kyseisessä tilanteessa tapahtuu tilanteissa, joissa poliisilla on jo olemassa vähintään epäily esimerkiksi mahdollisesta rikoksesta tai vaaran aiheuttamisesta, joten säännös ei aiheuta riskiä siitä, että poliisi alkaisi säännöllisesti valvoa sosiaali- ja terveydenhuollon toimiloissa käyntejä. Sama koskee Rajavartiolaitoksen ja Tullin vastaavia säännöksiä.

Poliisilain 7 luvun 2 §:n 1 momentin nojalla on mahdollista, että luovutettavat tiedot sisältävät erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Niiden luovuttamiseen sovelletaan välttämättömyyskriteeriä yleislain perusteella. Välttämättömyyttä erityisten henkilötietoryhmien käsittelyn osalta edellytetään myös poliisin henkilötietolain 15 §:ssä, Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 4 §:ssä sekä Tullin henkilötietolain 4 §:ssä. Poliisilain 7 luvun 2 § on yleissäännös, jota sovelletaan yksittäisissä tilanteissa vain, jos muualla laissa ei säädetä luovuttamisesta tarkemmin. Sen ei ole arvioitu määrällisesti merkittävästi laajentavan poliisin oma-aloitteista tietojen luovuttamista nykyisestä, vaikka säännöksen sanamuotoa on täsmennetty. Säännöstä voidaan pitää oikeasuhtaisena, koska tietojen luovuttaminen on siinä rajoitettu yksittäistapaukseen, tarpeellisuuteen tai välttämättömyyteen sekä 4 momentissa säädetyllä asteellisella toimivaltasäännöksellä.

Pykälän 1 momentin perusteella ei ole mahdollista suorittaa säännöllistä valvontaa. Puuttuminen yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan on pykälän perusteella siten hyvin rajoitettua ja oikeasuhtaista. Pykälän 2 ja 3 momenteissa tietojen luovuttaminen on mahdollista myös yksityiselle taholle, jolloin tiedot siirtyvät viranomaisia koskevan sääntelyn ulkopuolelle. Tietoja suojaa tämän jälkeen tietojen saajan toiminnassa tietosuoja-asetus ja tietosuojalaki (1050/2018). Pykälän 2 momentissa poliisin tietojenluovutus on rajoitettu painavaan syyhyn hengelle tai terveydelle vaarallisen tapahtuman, vapauteen kohdistuvan rikoksen tai huomattavan ympäristö-, omaisuus- tai varallisuusvahingon estämiseksi tai muun tärkeän yleisen tai yksityisen edun suojaamiseksi taikka kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi. Ehdotetun pykälän mukaan tiedot voitaisiin luovuttaa sekä yksityiselle että julkiselle taholle, koska pykälän tilanteissa kysymys on vakavista ja usein akuuteista tilanteista, joissa voi olla kysymys myös perustuslain 7 §:n suojaamista oikeuksista. Tietojen luovutuksella voidaan tällaisessa

tilanteessa pelastaa ihmishenkiä ja muun muassa turvata kansallista turvallisuutta. Momentti ei mahdollista säännöllistä tietojen luovutusta, vaan edellyttää yksittäistä tilannetta ja painavaa syytä. Siten momentin sääntelyä voidaan pitää oikeasuhtaisena puuttumisena yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan. Sama koskee Rajavartiolaitoksen ja Tullin vastaavia säännöksiä. Säännöksen aiheuttamat riskit henkilötietojen suojalle ovat siltä osin vähäiset suhteessa henkilön tai ihmisjoukon hengen ja terveyden suojaamisen tai muun pykälässä säädetyn tiedonluovutustarkoituksen suojaamisen välttämättömyyteen.

Pykälän 3 momentin luovutustilanteissa ei ole kovin todennäköistä, että tiedot sisältäisivät erityisiä henkilötietoryhmiä. Siten henkilön oikeuksiin kohdistuvat riskit momentin luovutustilanteissa ovat vähäisiä. Sama koskee Rajavartiolaitoksen, Tullin ja Puolustusvoimien vastaavia säännöksiä. Pykälän 3 momentin mukainen luovuttaminen on laissa tarkasti rajattu. Kriittisen infrastruktuurin suojaaminen on koko yhteiskunnan toiminnan kannalta keskeistä, minkä vuoksi on oikeasuhtaista, että poliisilla, Rajavartiolaitoksella, Tullilla ja Puolustusvoimilla on oikeus luovuttaa tarpeellisia tietoja kriittiseen infrastruktuuriin liittyville toimijoille, jotta infrastruktuuria voidaan suojata tehokkaasti. Yksityiselämän ja henkilötietojen suojan puuttuminen on tältä kannalta oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään.

Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelystä säädetään poliisin henkilötietolain 15 §:ssä, Rajavartiolaitoksen henkilötietolain 4 §:ssä sekä Tullin henkilötietolain 4 §:ssä. Näiden säännösten mukaan erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja saa käsitellä vain, jos käsittely on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä. Koska henkilötietojen luovuttaminen ja saaminen on henkilötietojen käsittelyä, on edellä mainittu sääntely otettava aina huomioon myös tietoja pyydettyä ja luovutettaessa.

3.2.3 Tietojen saanti ja luovuttaminen

Perustuslakivaliokunta on arvioinut viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta ja kiinnittänyt huomiota muun muassa siihen, mihin ja ketä koskeviin tietoihin tiedonsaantioikeus ulottuu ja miten tiedonsaantioikeus sidotaan tietojen välttämättömyyteen (PeVL 5/2025 vp, PeVL 15/2018 vp). Viranomaisen tietojensaantioikeus ja tietojenluovuttamismahdollisuus ovat voineet liittyä jonkin tarkoituksen kannalta "tarpeellisiin tietoihin", jos tarkoitetut tietosisällöt on pyritty luettelemaan laissa tyhjentävästi. Jos taas tietosisältöjä ei ole samalla tavoin luetteloitu, sääntelyyn on pitänyt sisällyttää vaatimus tietojen "välttämättömyydestä" niiden käyttötarkoituksen kannalta (PeVL 17/2016 vp). Valiokunta on antanut erityistä merkitystä luovutettavien tietojen luonteelle arkaluonteisina tietoina arvioidessaan sääntelyn täsmällisyyttä ja sisältöä. Mikäli ehdotetut säännökset tietojen luovutuksesta ovat kohdistuneet myös arkaluonteisiin tietoihin, on tavallisen lain säätämisjärjestyksen käyttämisen edellytyksenä ollut sääntelyn täsmentäminen selostetun viranomaisten tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevaa sääntelyä koskevan perustuslakivaliokunnan käytännön mukaiseksi (PeVL 15/2018 vp).

Valiokunta on antanut merkitystä luovutettavien tietojen luonteelle arkaluonteisina tietoina arvioidessaan tietojen saamista ja luovuttamista salassapitovelvollisuuden estämättä koskevan sääntelyn kattavuutta, täsmällisyyttä ja sisältöä (PeVL 14/2018 vp, PeVL 38/2016 vp). Valiokunnan mukaan samanlaisia lähtökohtia voidaan soveltaa myös tietojen saamiseen ja luovuttamiseen yksityiseltä esimerkiksi pankkisalaisuuden estämättä (PeVL 48/2018 vp). Perustuslakivaliokunta on painottanut, että erottelussa tietojen saamisen tai luovuttamisen tarpeellisuuden ja välttämättömyyden välillä on kyse tietosisältöjen laajuuden ohella myös siitä, että salassapitosäännösten edelle menevässä

tietojensaantioikeudessa on viime kädessä kysymys siitä, että tietoihin oikeutettu viranomainen omine tarpeineen syrjäyttää ne perusteet ja intressit, joita tiedot omaavaan viranomaiseen kohdistuvan salassapidon avulla suojataan (PeVL 15/2018 vp).

Poliisilaissa on arvioitu välttämättömäksi säilyttää yleiset tietojen saantiin ja luovuttamiseen oikeuttavat säännökset (poliisilain 4 luvun 3 § ja 7 luvun 2 §). Poliisin tehtävät ovat erityisesti rikosten torjunnassa niin moninaisia, että on käytännössä mahdotonta etukäteen yksilöidä, millaisia tietoja poliisi tarvitsee miltäkin taholta voidakseen täyttää yhteiskunnalliset velvoitteensa. Laajimmat tiedontarpeet liittyvät rikosten esitutkintaan. Vastaavasti kaikkia mahdollisia tiedonluovutustilanteita on etukäteen mahdotonta yksilöidä. Koko rikostorjunta perustuu tiedon keräämiseen ja analysointiin ja tietoa on myös välttämätöntä voida luovuttaa. Tietojen saanti ja luovuttaminen on rikostorjunnan lisäksi erittäin tärkeää myös yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Rajavartiolaitoksen ja Tullin osalta on niin ikään tärkeää säilyttää vastaava sääntely.

Poliisilain 4 luvun 3 §:n ehdotettu sääntely tietojen saannista yksityisiltä yhteisöiltä ja henkilöiltä on 1. lakiehdotuksessa sidottu tarpeellisuuteen. Pykälän 1 momentissa eritellään tiedonsaantioikeuden kohteena olevat tiedot sillä perusteella, millaisen yksityisoikeudellisen salassapidon piiriin ne kuuluvat: yritys-, pankki- tai vakuutuslaisuus. Tämä erittely vastaa voimassa olevan pykälän sääntelyä. Pykälän 2 momentissa tiedonsaantioikeuden kohteena olevat tiedot on niin ikään eritelty. Poliisilain 4 luvun 3 §:n nojalla saatavat tiedot voivat olla henkilötietoja tai muita tietoja. Erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen saanti olisi sidottu aina välttämättömyyshedellytykseen yleissäännöksen perusteella. Muiden kuin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen saannin sitominen välttämättömyyteen tarkoittaisi, että poliisin mahdollisuus tietojen saantiin yksityisiltä tahoilta tiukentuisi nykytilaan verrattuna, mikä voisi vaikeuttaa erityisesti rikosten selvittämistä.

Poliisilain 7 luvun 2 §:ssä ehdotetaan säädettäväksi aiempaa selvemmin poliisin tietojen luovuttamisesta salassapitosäännösten estämättä. Vastaavaa sääntelyä ehdotetaan Rajavartiolaitoksen hallintolain 17 a §:ään ja Tullin rikostorjuntalain 4 luvun 2 §:ään. Kyseisillä viranomaisilla olisi mahdollisuus luovuttaa tietoja säännösten mukaisissa tilanteissa sekä pyynnöstä että oma-aloitteisesti. Luovutettavat tiedot voisivat olla henkilötietoja tai muita tietoja. Tietojen luovuttaminen perustuisi aina tapauskohtaiseen harkintaan, ja kyse olisi tietojen luovuttamisesta yksittäistapauksissa. Sekä tiedonsaannin että tietojen luovuttamisen yhteydessä poliisi, Tulli ja Rajavartiolaitos saavat niitä koskevien henkilötietolakien mukaisesti käsitellä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja vain, jos käsittely on käsittelytarkoituksen kannalta välttämätöntä. Tiedonluovutustilanteista, jotka toistuvat säännöllisesti, on säädetty tarkemmin muualla lainsäädännössä, esimerkiksi kyseessä olevien viranomaisten henkilötietolaeissa. Mainitut poliisilain, Rajavartiolaitoksen hallintolain ja Tullin rikostorjuntalain säännökset eivät oikeuttaisi poikkeamaan myöskään erikseen muualla lainsäädännössä säädetystä lausuntomenettelyistä tai esimerkiksi turvallisuusselvitysmenettelyistä.

Poliisilain 7 luvun 2 §:n 2 momenttiin sisältyy edellä mainitun lisäksi painavan syyn edellytys. Voimassa olevan lain esitöiden mukaan ”painava syy”-edellytyksellä korostettaisiin sitä, että ilmaisukynnyksen on oltava korkea. Tietoja ei saa luovuttaa muissa kuin momentin asettamat edellytykset selvästi täyttävissä tapauksissa. (HE 224/2010 vp, s. 147). Painava syy poikkeaa välttämättömyysvaatimuksesta siten, että välttämättömyys edellyttää etukätestä kattavaa perustelua tietojen välttämättömyydestä, mutta painava syy edellyttää tietojen luovuttamisella olevan erittäin tärkeä eli painava syy. Akuuteissa tilanteissa ei ole aikaa arvioida kattavasti tietojen luovuttamisen välttämättömyyttä, koska kysymys on usein ihmishengistä ja päätös voidaan joutua tekemään lyhyessä hetkessä. Tällöin painava syy kuitenkin korkeana kynnyksenä toimii säännöksessä välttämättömyyshedellytystä joustavammin ja mahdollistaa sen, että poliisi voi säännöksen avulla turvata perustuslain 7 §:ssä säädettyjä oikeuksia.

Voimassa olevaa sääntelyä vastaavasti tietojen vastaanottajien joukkoa ei olisi tässä lainkohdassa rajoitettu ja tietoja voitaisiin luovuttaa säännöksen nojalla siten myös yksityisille tahoille. Esimerkiksi rikostorjunnassa voi tulla eteen tilanteita, joissa vain yksityinen henkilö tai toimija voi estää rikoksen toteuttamisen tai joissa ainakin myös yksityisen henkilön toimijan toimia tarvitaan rikoksen estämiseksi. Mikäli tietoja ei voitaisi luovuttaa, poliisin tehtäväksi jäisi toteutuneen rikoksen tutkinta, mikä ei olisi yleisen edun mukaista, jos teko olisi voitu tietoa luovuttamalla estää. Tietoja on välttämättömyydestä voida luovuttaa myös esimerkiksi vaaran kohteelle tai taholle, joka toimillaan voi estää vaaran toteutumisen. Näissä tilanteissa tietojen luovuttamisella voidaan parhaimmillaan pelastaa ihmishenkiä.

Luovutettavien tietojen sisällön yksilöinti säännösten nojalla on käytännössä mahdotonta. Poliisilain 7 luvun 2 §:n 2 momentin tapauksissa kysymys on lähtökohtaisesti suhteellisen akuuteista tilanteista, eikä etukäteen voida tyhjentävästi määritellä sitä, mikä tieto voi olla tilanteessa ratkaisevassa asemassa. Koska painavan syyn edellytys asettaa tietojen luovuttamiselle edellä todetusti korkean kynnyksen, on arvioitu, että muotoilu vastaa riittävällä tavalla perustuslakivaliokunnan käytännössään esittämiin huomioihin, vaikka säännökseen ei sisällykään välttämättömyysedellytystä. Vaikka poliisilain 7 luvun 2 §:n sääntely poikkeaa osittain perustuslakivaliokunnan käytännössään edellyttämästä tietojen luovuttamisen sitomisesta välttämättömyysvaatimukseen, asian valmistelussa on arvioitu, että poliisilain ja poliisin henkilötietolain sääntelyssä kokonaisuutena arvioiden huomioidaan kuitenkin asianmukaisella tavalla perustuslakivaliokunnan erityisesti arkaluonteisten tietojen käsittelystä esittämät huomiot, joita perustuslakivaliokunta on pitänyt säätämisyjärjestyskysymyksenä. Sääntelyssä tietojen luovuttamista on rajoitettu muilla tavoin täsmällisesti ja tarkkarajaisesti, jotta se kokonaisuutena täyttäisi perusoikeuksiin puuttuvalta sääntelyltä vaaditut edellytykset.

3.2.4 Tiedonsaanti sosiaali- ja terveydenhuollosta perusoikeuksien kannalta

Terveydenhuollon toiminnassa korostuu luottamuksellisuuden periaate. Hoitosuhteen luottamuksellisuuden suoja liittyy keskeisesti perustuslain 10 §:ssä, Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklassa ja EU:n perusoikeuskirjan 7 artiklassa turvattuun yksityiselämän suojaan. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on katsonut, että ihmisoikeussopimuksen 8 artiklan mukaisen yksityiselämän suojan piirissä ovat erityisen arkaluonteiset ja henkilökohtaiset potilastiedot (M.S. v. Ruotsi, 27.8.1997, kohta 35). Henkilön terveyttä koskeva tieto on erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluva tieto, joka on perustuslakivaliokunnan lausuntokäytännössä katsottu sisältyvän arkaluonteisiin tietoihin, joita on suojeltava erityisen tarkasti, koska niiden käsittelyn asiayhteys voisi aiheuttaa huomattavia riskejä perusoikeuksille ja -vapauksille (PeVL 14/2018 vp, s. 5).

Yksityisyyden suojan toteutumisen näkökulmasta pidetty olennaisena, että tieto hänen hoitosuhteestaan terveydenhuoltoon jää hänen niin halutessaan luottamukselliseksi. Hoitosuhdetta koskevan tiedon korostetun yksityisyyden puolesta puhuu myös luottamuksellisuuden yleisempi merkitys terveydenhuoltojärjestelmän toimintaedellytysten kannalta. Luottamuksellisuus on tärkeää sekä hoidon ja hoitoon hakeutumisen kannalta. (Ks. esim. KHO 2025:11, KHO 2018:93, KKO 2011:91). Toisaalta korkein hallinto-oikeus on myös pitänyt selvänä sitä, että esimerkiksi todistamiskieltoa ei ole tarkoitettu sovellettavaksi niin laajasti, että tieto mistä tahansa hoitosuhteesta olisi oikeudenkäymiskaarissa tarkoitettu terveydentilaa koskeva arkaluonteinen tieto (KHO 2025:11).

Poliisilakiin ehdotetaan säädettäväksi poliisille oikeus saada sosiaali- ja terveydenhuollosta välttämättömiä henkilön läsnäoloa ja henkilöllisyyttä koskevia tietoja. Sääntely olisi nykytilannetta selkeyttävää ja osittain antaisi poliisille oikeuden saada nykyistä laajemmin henkilön läsnäoloa koskeva tieto

sosiaali- ja terveydenhuollosta. Sääntelyn ensisijaisena tavoitteena on perustuslaissa turvattujen perusoikeuksien, kuten oikeuden elämään ja turvallisuuteen sekä omaisuudensuojan, suojaaminen. Sääntely on arvioitu tavoitteen kannalta välttämättömäksi. Nykyinen sääntely on käytännössä osoittautunut tulkinnanvaraiseksi ja riittämättömäksi eikä esimerkiksi ohjeistuksella ole onnistuttu yhdenmukaistamaan soveltamiskäytäntöjä.

Ehdotettavan sääntelyn nojalla saatavat tiedot olisi rajattu täsmällisesti ja tarkkarajaisesti koskemaan ainoastaan yksittäistä tietoa henkilön läsnäolosta sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa ja läsnäolleen henkilön henkilöllisyydestä, eikä poliisi voisi saada ehdotettavan sääntelyn nojalla tietoja enempää kuin on välttämätöntä. Tieto ei voisi koskea laajemmin henkilön käyntihistoriaa tai tulevia käyntejä sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa. Poliisi saisi tiedon ainoastaan pyynnöstä tiettyä laissa määriteltyä käyttötarkoitusta varten, ja pyytäjän olisi oltava virka-asemaltaan päällystään kuuluva poliisimies.

Tietojen saanti olisi sidottu välttämättömyyteen säädettyjen käyttötarkoitusten kannalta. Ehdotettava sääntely ei myöskään mahdollistaisi sosiaali- ja terveydenhuollon tietojen antamista oma-aloitteisesti. Poliisilla ei olisi oikeutta saada säännöksen nojalla potilaan terveydentilaa kuvaavia tietoja, diagnoositietoja tai muutenkaan tarkempia tietoja hoito- tai asiakassuhteen sisällöstä, vaan ainoastaan tieto henkilön läsnäolosta tai henkilöllisyydestä. Koska sääntelyn nojalla saatavat tiedot ovat hyvin rajattuja ja käyttötarkoitukset tarkasti laissa määritelty, yksityiselämän suojaa koskevan perusoikeuteen puuttumisen on arvioitu olevan oikeassa suhteessa suojeltaviin perusoikeuksiin nähden. Vastaavaa sääntelyä ehdotetaan Rajavartiolaitoksen henkilötietolakiin ja Tullin rikostorjuntalakiin.

Esitetyt käyttötarkoitukset, joihin poliisilla olisi oikeus saada tiedot, on kuvattu tarkemmin edellä kohdassa Esityksen keskeinen sisältö. Tiedonsaanti on sidottu muun muassa eräiden rikosten paljastamiseen ja selvittämiseen. Suurimmassa osassa näistä rikoksista on kysymys perustuslain 7 §:n turvaamien oikeuksien loukkauksista. Poliisin mahdollisuus saada tieto näiden rikosten tekijöistä ja heidän tavoittamisensa on tärkeää sekä yleisen ja yksityisen edun kannalta että korostetusti sosiaali- ja terveydenhuollon toimipisteissä, joissa on tavallista enemmän haavoittuvassa asemassa olevia ihmisiä. Myös tietojen luovuttamisessa tilanteessa, jossa henkilö aiheuttaa henkeä ja terveyttä uhkaavan vaaran, on kysymys perustuslain 7 §:n oikeuksien turvaamisesta. Perustuslain 7 §:n oikeuksien turvaaminen on oikeasuhtainen peruste yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan puuttumiselle. Rajavartiolaitos ja Tulli voisivat saada tiedon ainoastaan sellaisen rikoksen paljastamiseksi ja selvittämiseksi, josta laissa säädetty ankarin rangaistus on vähintään 2 vuotta vankeutta. Puolustusvoimille ei tässä esityksessä esitetä tiedonsaantioikeutta sosiaali- ja terveydenhuollosta.

Osa tiedonsaannin edellytyksenä olevista rikoksista loukkaa perustuslain 15 §:ssä säädettyä omaisuuden suojaa. Poliisin on selvitettävä myös sosiaali- ja terveydenhuollon toimitiloissa tapahtuneet omaisuusrikokset, joista on tehty rikosilmoitus. Omaisuusrikosten selvittämisen yleinen etu korostuu, kun rikos on kohdistunut esimerkiksi julkisen terveydenhuollon toimijan omaisuuteen. Yksityisten henkilöiden omaisuuden kohdistuvissa rikoksissa sosiaali- ja terveydenhuollon toimitiloissa uhri on usein haavoittuvassa asemassa oleva henkilö. Poliisin mahdollisuus puuttua rikoksiin merkitsee poliisin mahdollisuutta toteuttaa perustuslain 22 §:n vaatimukset perus- ja ihmisoikeuksien toteuttamisen turvaamisesta. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimitiloissa tapahtuvien tilanteiden osalta tämä tarkoittaa korostuneesti poliisin mahdollisuuksia turvata haavoittuvassa asemassa olevien henkilöiden oikeuksia. Myös sillä, että poliisi voisi saada tiedon yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi sekä rikosten ennalta estämiseksi, jos henkilö aiheuttaa käytöksellään sosiaali- ja terveydenhuollon palvelunantajan toimitiloissa omaisuutta uhkaavan vaaran, on tärkeä merkitys muiden henkilöiden perus- ja ihmisoikeuksien turvaamiselle.

Tiedonsaanti kansallisen turvallisuuden suojaamiseksi sitä vakavasti uhkaavalta toiminnalta liittyy valtio- ja yhteiskuntajärjestystä, yhteiskunnan perustoimintoja, suuren ihmismäärän henkeä tai terveyttä tai kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta uhkaavaan toimintaan. Kyse voi olla esimerkiksi terrorismiin liittyvästä toiminnasta, väkivaltaisesta radikalisoitumisesta tai ulkomaisten tiedustelupalvelujen toiminnasta taikka Suomen turvallisuuden kannalta keskeisen valtion levottomuuksista (ks. PeVM 4/2018 vp). Lakisääteinen tietojensaanti toiselta viranomaiselta tai yksityiseltä toimijalta puuttuu lähtökohtaisesti yksityisyyteen vähemmän kuin suojelupoliisin käytössä olevat salaiset tiedonhankintakeinot. Läsnaoloa tai henkilöllisyyttä koskeva tieto voi olla keskeisessä asemassa kansallisen turvallisuuden uhan selvittämiseksi ja siten vakavimpien seurausten estämiseksi. Tietojensaanti pykälässä tarkoitetuista tiedoista on suhteellisuusperiaatteen mukaista ottaen huomioon kansallisen turvallisuuden merkitys valtion keskeisenä suojattavana oikeushyvinä.

Tiedon voisi saada myös henkilön tavoittamiseksi vankeusrangaistuksen täytäntöönpanoa tai rikosasian vastaajan tuomioistuimeen noutamista varten. Ensin mainitussa tilanteessa henkilö on jo tuomittu rikoksesta vankeuteen ja toisessa kysymys on tilanteista, joissa tuomioistuin on määrännyt henkilön tuotavaksi oikeuden istuntoon. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimitila ei voi olla paikka, jossa voi pakoilla vankeusrangaistustaan tai velvollisuutta osallistua oikeuden istuntoon.

Tiedonsaanti kadonneen tai kadonneeksi epäillyn tai mahdollisesti hengen tai terveyden vaarassa olevan henkilön löytämiseksi on tärkeää sekä yleisen että yksityisen edun näkökulmasta. Yleisen edun näkökulmasta tiedon saaminen on korkeimman hallinto-oikeuden näkemyksen mukaan tarpeen kadonneen henkilön etsintätoimien oikeaksi kohdentamiseksi ja niiden tehokkaaksi toteuttamiseksi. Samalla tiedon antaminen palveli kadonneen henkilön hengen ja terveyden suojaamista (KHO 2024:80). Kadonneen etsinnässä kysymys on usein yksilön perustuslain 7 §:n oikeuksien turvaamisesta, erityisesti yksilön oikeudesta elämään. Etsintätoimenpiteet voidaan joutua käynnistämään nopeasti, jos kadonneen tiedetään olevan huonokuntoinen. Tällöin on myös suuri mahdollisuus, että kadonnut on hakeutunut tai päässyt terveydenhuollon hoitoon. Ehdotuksen mukaan poliisi voisi tiedonsaantioikeutensa perusteella tarkastaa ennen laajamittaisten etsintätoimenpiteiden käynnistämistä, onko henkilö mahdollisesti esimerkiksi sairaalassa. Poliisi, muut viranomaiset ja sidosryhmät eivät joutuisi tällöin sitomaan etsintätoimenpiteisiin merkittäviä resursseja, jos henkilön tiedettäisiin olevan turvassa esimerkiksi sairaalassa.

Jos palvelunantajan toimitila on esimerkiksi vastaanottoaan kotoaan käsin pitävän lääkärin oma koti, toimitila voi kuulua myös perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvatun kotirauhan piiriin. Perustuslain 10 §:n 3 momentin mukaan lailla voidaan säätää perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi välttämättömistä kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä. Perustuslain 10 §:n 3 momentissa on kyse niin sanotusta kvalifioidusta lakivarauksesta, jonka tarkoituksena on määrittää tavallisen lain säätäjän rajoitusmahdollisuus mahdollisimman täsmällisesti ja tiukasti siten, ettei perustuslain tekstissä anneta avoimempaa valtuutta perusoikeuden rajoittamiseen kuin on välttämättä tarpeen (PeVL 54/2014 vp, PeVL 19/2025 vp). Ehdotettu sääntely ei mahdollista muun tiedon antamista kuin henkilön henkilöllisyyttä koskevan tiedon ja tiedon henkilön läsnäolosta tietyssä toimitilassa tietyinä aikana. Poliisi ei voi saada pykälän nojalla laajemmin kotirauhan piiriin kuuluvia tietoja esimerkiksi asukkaan elintavoista tai ihmissuhteista. Tiedonsaanti on lisäksi sidottu välttämättömyyteen. Puuttuminen kotirauhaan olisi esitetyn sääntelyn perusteella siten kaiken kaikkiaan vähäistä.